

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคนอันเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคมให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัย การศึกษาจึงต้องเป็นพลวัต นั่นคือ ต้องปรับเปลี่ยนให้ทันและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของประเทศชาติและสังคมโลกอยู่ตลอดเวลา เป้าหมายสำคัญในการจัดการศึกษา ก็คือ ต้องมุ่งสร้าง “คน” หรือ “ผู้เรียน” ซึ่งเป็นผลผลิตโดยตรงของการศึกษาให้มีคุณลักษณะที่มีศักยภาพและสามารถที่จะพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่ความสำเร็จได้ (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2541, หน้า 1-2) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ซึ่งจะเน้นคุณภาพของการศึกษาที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีจุดเน้นอยู่ 3 ประการ คือ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และพัฒนาตนเองได้ เป็นประการที่หนึ่ง ประการต่อมาคือ ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการเรียนรู้โดยให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบความรู้เอง การเรียนรู้กับผู้เรียนเป็นสิ่งเดียวกัน ประการที่สาม การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ เพื่อให้เป็น คนดี คนเก่ง และมีความสุข (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543, หน้า 17) ดังนั้น การจัดการศึกษาให้กับนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการจัดการกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้และมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง อาทิเช่น ผู้เรียน ผู้สอน หลักสูตร ตลอดจนการจัดการเรียนการสอน ถ้าองค์ประกอบทั้งหมดสัมพันธ์กันดีก็จะทำให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพเต็มที่ โดยเฉพาะผู้เรียนซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง เพราะการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจะดำเนินไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อ ผู้สอนได้รู้จักและเข้าใจลักษณะธรรมชาติของผู้เรียนเป็นอย่างดี แล้วนำไปวางแผนจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม แต่เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันมากทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความถนัด ผู้เรียนแต่ละคนจึงเรียนได้ดีในสภาพที่แตกต่างกัน การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลจึงมีวิธีหรือแบบในการเรียนแตกต่างกันออกไป หรือที่เรียกกันว่ามีความสามารถในการเรียนต่างกัน แบบการเรียนรู้ (Learning Style) เป็นลักษณะและวิธีการเรียนที่ผู้เรียนชอบใช้ในการเรียนรู้ การคิด หรือการแก้ปัญหาในการเรียน โดยแบบการเรียนรู้เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งในการปฏิบัติงาน เป็นแนวทางหนึ่งในการพิจารณาถึงกระบวนการเรียนการสอนและแนวคิดของผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้ง และแบบการเรียนรู้ยังสามารถบอกได้ว่า ผู้เรียนคนนั้น

น่าจะเรียนได้ดีที่สุดด้วยวิธีการใด และจะสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนานุคลิกภาพของผู้เรียน การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม (Keefe, 1984 อ้างถึงใน ชุติมา กอวชิรพันธ์, 2536, หน้า 3)

ผู้เรียนจะมีแบบการเรียนรู้แบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับวิธีการที่ผู้เรียนใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับ สภาพการณ์ที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้สอนและผู้เรียนคนอื่น ตลอดจนภาระหน้าที่ที่ต้อง รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน (Grasha & Reichman, 1975, pp. 13 -15) วอลฟ์ และ คอลบ์ (Wolfe & Kolb, 1984, pp. 133 -134 อ้างถึงใน พชร เกียรตินันท์วิมล, 2530, หน้า 3) กล่าวว่า “บุคคลเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ เมื่อได้รับประสบการณ์เหล่านั้น บุคคลจะมีการ ปรับตัวและฝึกฝนจนมีแบบการเรียนรู้ที่แน่นอนเป็นของตนเอง” เช่นเดียวกับแนวคิดของ เรสเทค และทีส (Restak & Thies, 1979 cited in Dunn & Dunn, 1993, p. 25) กล่าวว่า ร้อยละ 60 ของแบบการเรียนนั้นเป็นไปตามกรรมพันธุ์ ส่วนที่เหลือนั้นมาจากการพัฒนาจากประสบการณ์ การตอบสนองส่วนบุคคลที่มีต่อ เสียง แสง อุณหภูมิ การจัดที่นั่ง การรับรู้ข้อดี ช่วงเวลาในแต่ละวัน การเคลื่อนไหวซึ่งเป็นไปตามเรื่องของชีววิทยา ความถนัดทางสังคม การสนใจ ความรับผิดชอบซึ่ง สัมพันธ์กับอุปนิสัย และจากความแตกต่างระหว่างแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง กันมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนแนวคิดนี้ รวมทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กราชา และไรซ์แมน (Grasha & Reichman, 1975) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อรูปแบบการเรียนรู้ของบุคคลไว้ 5 ด้าน คือ ตัวแปรทางด้านกระบวนการคิด เกี่ยวข้องกับวิธีการรู้ การรับรู้ และการจำ ตัวแปรทางด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บทบาทในการที่เป็นผู้นำ หรือ คนเด่นในกลุ่มตัวแปรทางด้านประสาทสัมผัส เกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้วยการดู การฟัง และการสัมผัส ตัวแปรภายในตัวบุคคล ความต้องการ แรงจูงใจ การคาดหวัง และการตั้ง เป้าหมาย และตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สภาพของห้องเรียน การจัดที่นั่ง เวลาเรียน และอุณหภูมิของห้องเรียน

ปัจจัยดังกล่าวที่ส่งผลต่อแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีแบบการเรียนรู้ที่แตกต่าง กัน ถ้าครูสอนโดยคำนึงถึงแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละคนก็จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ถ้าหากครูทราบแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูก็จะสามารถปรับสภาพ ห้องเรียน และการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนได้ และถ้ารู้ว่าปัจจัยใดบ้าง ที่ทำให้ผู้เรียนมีแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จะช่วยทำให้ครูเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลของ ผู้เรียนแต่ละคนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนจัดสภาพการเรียนการสอนให้ เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละบุคคล งานวิจัยนี้จึงศึกษาว่า สาเหตุใดบ้างที่ทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 มีแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแบบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแบบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

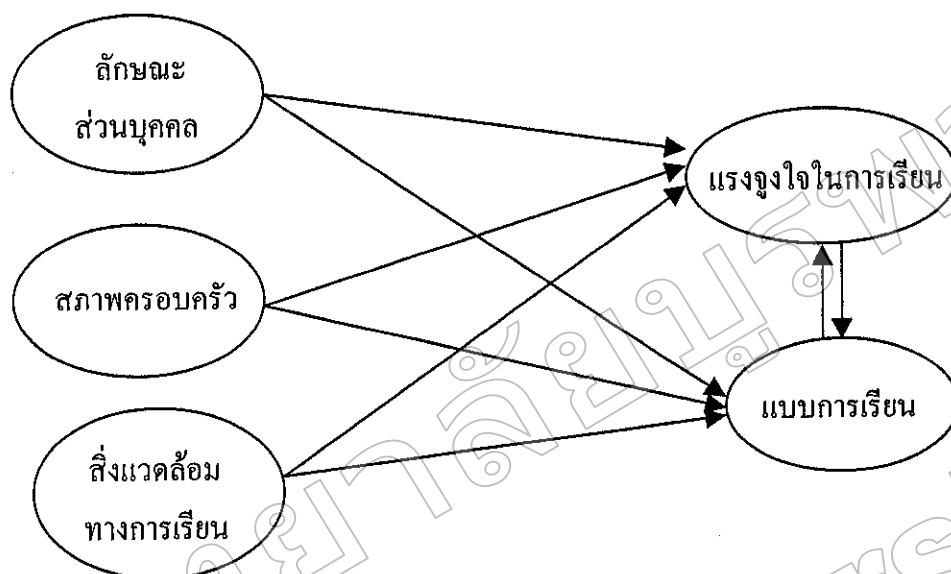
สมมติฐานการวิจัย

จากแนวคิดความแตกต่างระหว่างบุคคล ทฤษฎีแบบการเรียนรู้ของ กราชาและไรช์แมน (Grasha & Reichman, 1975) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อแบบการเรียนรู้ของบุคคลไว้ 5 ด้าน คือ ตัวแปรทางด้านกระบวนการคิด เกี่ยวข้องกับวิธีการเรียนรู้ การรับรู้ และการจำ ตัวแปรทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บทบาทในการเป็นผู้นำ หรือคนเด่นในกลุ่ม ตัวแปรทางด้านประสาทสัมผัส เกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้วยการดู การฟัง และการสัมผัส ตัวแปรภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความต้องการ แรงจูงใจ การคาดหวัง และการตั้งเป้าหมาย และตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สภาพของห้องเรียน การจัดที่นั่ง เวลาเรียน และอุณหภูมิของห้องเรียน คีเฟ (Keefe, 1987 อ้างถึงใน สุปาณี แจ่มดวง, 2535, หน้า 27-32) กล่าวถึงความแตกต่างในการเรียนรู้ของเพศชายและเพศหญิง ซึ่งอิทธิพลของเพศทำให้มีแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จากแนวคิดของ แคนฟิลด์ และแลฟเฟอร์ตี (Canfield & Lafferty, 1970) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อแบบการเรียนรู้ก็คือวิชาที่เรียน ได้แก่ ความสนใจในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น และแนวคิดของ เคอร์รี (Curry, 1991, pp. 249-252 อ้างถึงใน อรนุช ชาลีรินทร์, 2539, หน้า 17-19) ได้นำเสนอลำดับขั้นของความชอบแบบการเรียนรู้ด้วยการเชื่อมโยงแรงจูงใจของผู้เรียน ระดับของงานที่รับผิดชอบและการควบคุมสติปัญญาความรู้ของตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การวิจัยของ ฮวง (Huang, 1997, p. 780) ได้ศึกษายุทธวิธีต่าง ๆ ทางการเรียนรู้ ความเชื่อเกี่ยวกับการเรียน และแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ความเชื่อทางการเรียน ยุทธวิธีการเรียน และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเรียน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนและ นิภวรรณ รัตนวราวัลย์ (2533, หน้า 20) กล่าวว่า วิธีการเรียนรู้ที่นักเรียนชอบจะทำให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด รวมทั้งจะทำให้ทราบถึงแรงจูงใจในการเรียน โดยการเรียนรู้แบบแข่งขันและการเรียนแบบร่วมมือเป็นการสร้างแรงจูงใจอย่างหนึ่ง การศึกษากรอบแนวคิด

ทฤษฎีหรืองานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้นำมาเป็นเหตุผลสนับสนุนเชื่อมโยงตัวแปรต่าง ๆ เพื่อสร้างโมเดลสมมติฐานอธิบายแบบการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยสรุปเป็นปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลในรูปที่เป็นสาเหตุทำให้บุคคลมีแบบการเรียนที่แตกต่างกัน คือ ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาที่ชอบเรียน และบุคลิกภาพ ปัจจัยสภาพครอบครัว ประกอบด้วยฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว บรรยากาศในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเรียน ประกอบด้วย บรรยากาศทางการเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และปัจจัยแรงจูงใจในการเรียน ประกอบด้วยความทะเยอทะยานในการเรียน การพึ่งตนเองในการเรียน ความกระตือรือร้นในการเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเองในการเรียน และการวางแผนการเรียน ตั้งเป็นสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อแบบการเรียนและอิทธิพลทางอ้อมผ่านแรงจูงใจในการเรียน
2. สภาพครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อแบบการเรียนและอิทธิพลทางอ้อมผ่านแรงจูงใจในการเรียน
3. สิ่งแวดล้อมทางการเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อแบบการเรียนและอิทธิพลทางอ้อมผ่านแรงจูงใจในการเรียน
4. แรงจูงใจในการเรียนมีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลย้อนกลับต่อแบบการเรียน

โมเดลสมมติฐานความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแบบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลสมมติฐานความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแบบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้ทราบถึงตัวแปรที่ส่งผลต่อแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดสิ่งแวดล้อมทั้งด้านครอบครัวและ
ด้านการเรียนการสอนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มากที่สุด
3. เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมให้ผู้เรียนมีแบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2
ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(เขตการศึกษา 1 เดิม) จำนวน 18,226 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2
ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(เขตการศึกษา 1 เดิม) จำนวน 1,000 คน

3. ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรต้น ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงนอกและตัวแปรแฝงใน

3.1 ตัวแปรแฝงนอก ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่

3.1.1 ตัวแปรแฝงลักษณะส่วนบุคคล วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาที่ชอบเรียน และบุคลิกภาพ

3.1.2 ตัวแปรแฝงสภาพครอบครัว วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ สถานะเศรษฐกิจของครอบครัว บรรยากาศในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู

3.1.3 ตัวแปรแฝงสิ่งแวดล้อมทางการเรียน วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ บรรยากาศทางการเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

3.2 ตัวแปรแฝงใน ได้แก่ ตัวแปรแฝงแรงจูงใจในการเรียน วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปร ได้แก่ ความทะเยอทะยานในการเรียน การพึ่งตนเองในการเรียน ความกระตือรือร้นในการเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเองในการเรียน และการวางแผนการเรียน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ตัวแปรแฝงในของแบบการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 6 แบบ ได้แก่ แบบการเรียนรู้แบบแข่งขัน แบบร่วมมือ แบบหลีกเลี่ยง แบบมีส่วนร่วม แบบพึ่งพา และแบบอิสระ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship Model) หมายถึง โมเดลที่แสดงความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงเส้นระหว่างตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้

2. แบบการเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะและวิธีการที่ผู้เรียนแต่ละคนชอบใช้ในการเรียนรู้ การคิด หรือการแก้ปัญหาในการเรียน โดยจะแสดงให้เห็นในรูปของพฤติกรรมในการเรียนของผู้เรียน วัดโดยใช้แบบวัดแบบการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นตามแนวคิดของ กราชาและไรช์แมน (Grasha & Reichman, 1975 cited in Kozma, Belle & Williams, 1978, pp. 86-87) ได้แบ่งประเภทของแบบการเรียนรู้ออกเป็น 6 แบบ คือ

2.1 แบบแข่งขัน (Competitive) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้ จะมีลักษณะชอบเอาชนะเพื่อนด้วยกัน โดยการพยายามที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ดีกว่าคนอื่น ๆ ผู้เรียนกลุ่มนี้จะมีความรู้สึกว่าเขาต้องแข่งขันกับคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน เพื่อรางวัล เช่น เกรดหรือความสนใจของอาจารย์ เขาจะมองห้องเรียนเป็นสนามแข่งขันที่จะต้องมีแพ้-ชนะ และผู้เรียนแบบนี้จะรู้สึกว่าเขาต้องชนะเสมอ

2.2 แบบร่วมมือ (Collaborative) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้ จะมีความรู้สึกว่าเขาสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุด โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สติปัญญา และความสามารถซึ่งกันและ

กัน ผู้เรียนแบบนี้จะร่วมมือกับอาจารย์ กลุ่มเพื่อน และชอบที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น เห็นชั้นเรียนเป็นสถานที่สำหรับสังคมปฏิสัมพันธ์ เช่นเดียวกับการเรียนรู้เนื้อหาวิชา

2.3 แบบหลีกเลี่ยง (Avoidance) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้ จะไม่สนใจเรียนเนื้อหาวิชาในชั้นเรียนตามแบบแผน ไม่มีส่วนร่วมกับผู้เรียนคนอื่น ๆ และครูในชั้นเรียน ไม่สนใจสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ทักษะของผู้เรียนแบบนี้จะมองเห็นว่าห้องเรียนเป็นสถานที่ที่ไม่น่าสนใจ

2.4 แบบมีส่วนร่วม (Participant) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้ จะเป็นคนที่มีความต้องการเรียนรู้เนื้อหาวิชาและชอบที่จะเข้าชั้นเรียน มีความรับผิดชอบมากที่สุดจากชั้นเรียน และจะคิดว่าควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชั้นเรียน ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่จะไม่ค่อยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่เรียน

2.5 แบบพึ่งพา (Dependent) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้ จะเป็นผู้ที่มีความไม่รู้อาณาวิชา การน้อยมาก และจะเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่ถูกบังคับหรือกำหนดให้เรียน ผู้เรียนจะเห็นอาจารย์และเพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ และเป็นแหล่งสนับสนุนทางวิชาการ ผู้เรียนพึ่งอาจารย์ในเรื่องแนวทางในการศึกษา และต้องการได้รับคำบอกเล่าว่าควรจะทำอะไร

2.6 แบบอิสระ (Independent) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้ ชอบที่จะคิดและทำเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่จะฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนด้วย เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง สามารถตัดสินใจได้ว่าเนื้อหาตอนใดสำคัญ มีความตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียน มักจะศึกษาเรื่องที่จะเรียนล่วงหน้า และจะใช้เวลาส่วนมากในการศึกษาค้นคว้าเนื้อหาวิชาที่เรียนด้วยตนเอง

3. ลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะเฉพาะของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาที่ชอบเรียน และบุคลิกภาพ

3.1 เพศ แบ่งเป็น เพศชาย และเพศหญิง

3.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถทางการเรียนของนักเรียนซึ่งวัดจากผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPA) ปีการศึกษา 2545

3.3 วิชาที่ชอบเรียน หมายถึง เนื้อหาวิชาที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้สึกรักพอใจและสนใจในเนื้อหาวิชาที่ได้รับจากการเรียนการสอน วัดได้จากวิชาที่นักเรียนชอบเรียน 5 วิชา ได้แก่ วิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ วิชาสังคมศึกษา วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์

3.4 บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของคน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคน วัดได้จากแบบวัดบุคลิกภาพที่พัฒนามาจากแบบวัดบุคลิกภาพของ สุนีย์ ละกำป็น (2530, หน้า 130-131) แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

3.4.1 บุคลิกภาพแบบเก็บตัว (Introvert) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่ชอบเก็บตัว เป็นคนเงียบ แยกตัวจากคนอื่น ชอบอ่านหนังสือมากกว่าจะสนทนากับเพื่อน ทำอะไรเต็มไปด้วย

ความระมัดระวังและมักมีแผนการล่วงหน้า เจ้าระเบียบ เป็นคนซื่อตรง ซื่อาย ไม่ชอบความตื่นเต้น ควบคุมอารมณ์ ไม่ค่อยแสดงอารมณ์วู่วาม อาจมองโลกในแง่ร้าย ให้ค่านิยมกับจริยธรรมสูง

3.4.2 บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extrovert) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่ชอบเข้าสังคม ชอบสังสรรค์มีเพื่อนมาก ไม่ชอบอ่านหนังสือหรือศึกษาโดยลำพัง ชอบกิจกรรมที่ทำให้ความตื่นเต้น ชอบสนุกสนานร่าเริง ชอบการเปลี่ยนแปลงไม่จำเจ มองโลกในแง่ดี และเป็นคนแสดงอารมณ์และความรู้สึกเปิดเผย มีแนวโน้มที่จะก้าวร้าวและวู่วาม ไม่ควบคุมอารมณ์

3.4.3 บุคลิกภาพแบบกลาง (Ambivert) หมายถึง ลักษณะที่ก้ำกึ่งระหว่างบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและแบบแสดงตัว กล่าวคือเป็นลักษณะของบุคคลที่ไม่เก็บตัวมากเกินไป เข้าสังคมบ้างแต่ไม่บ่อยจนเกินไป

4. สภาพครอบครัว หมายถึง สภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน ได้แก่ ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว บรรยากาศในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู

4.1 ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง รายได้ของบิดามารดาที่ได้รับรวมกันเป็นรายเดือน วัดได้จากรายได้ของบิดามารดาที่ได้รับรวมกันเป็นรายเดือนแบ่งเป็น 3 ระดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2535) ดังนี้

4.1.1 ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวสูง หมายถึง ครอบครัวมีรายได้ต่อเดือนสูงกว่า 10,000 บาท ขึ้นไป

4.1.2 ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวปานกลาง หมายถึง ครอบครัวมีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 5,000 - 10,000 บาท

4.1.3 ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำ หมายถึง ครอบครัวมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท

4.2 บรรยากาศในครอบครัว หมายถึง สภาพแวดล้อมในครอบครัวตามการรับรู้ของนักเรียนต่อการแสดงออกของบิดามารดา หรือผู้ปกครองในด้านการให้ความสนใจ เกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน ได้แก่ การซักถามเกี่ยวกับการเรียน การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียน การแสดงความห่วงใยเกี่ยวกับการเรียน และการให้การสนับสนุนด้านการเรียน วัดได้จากแบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัวที่พัฒนามาจากแบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัวของ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และคมเพชร ฉัตรสุกุล (2543, หน้า 170)

4.3 การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูนักเรียนในลักษณะต่าง ๆ กัน วัดได้จากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูที่พัฒนา

มาจากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของ อัจฉรา ประไพตระกูล (2539, หน้า 70-71) โดยแบ่งลักษณะการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 ลักษณะ

4.3.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ความรักความสนใจนักเรียน ให้ความสำคัญคุณธรรม ความเป็นอิสระ รับฟังความคิดเห็น ให้คำแนะนำ ให้ความร่วมมือในโอกาสอันควร ให้ความอบอุ่น มีเหตุผล ไม่ตามใจจนเกินไปและไม่เข้มงวดจนเกินไป

4.3.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบปกป้องคุ้มครอง หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ให้อิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่กำหนดไว้หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำตามที่ต้องการและมักจะคุ้มครองปกป้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา

4.3.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองกำหนดกฎเกณฑ์ และมาตรฐานที่เข้มงวดอย่างยิ่ง มีการควบคุมอย่างเต็มที่ ให้โอกาสบุตรเป็นตัวของตัวเองน้อยมาก มีการบังคับให้บุตรทำตามความคิดเห็นของผู้เลี้ยงดู โดยควบคุมอย่างเข้มงวดกวดขัน และมีการลงโทษเมื่อบุตรไม่ปฏิบัติตาม

4.3.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ให้ความอบอุ่น ไม่สนใจไม่เอาใจใส่ ปล่อยให้ทำอะไรตามใจชอบ ไม่ให้การสนับสนุนหรือคำแนะนำ นักเรียนจะรู้สึกว่าคุณเองถูกทอดทิ้ง ไม่ได้ได้รับความรักเท่าที่ควร มีเวลาอยู่ร่วมกับพ่อแม่น้อยและมีอิสระมากเกินไป

5. สิ่งแวดล้อมทางการเรียน หมายถึง สภาพการณ์ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยทั่วไปที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียน ได้แก่ บรรยากาศทางการเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางการเรียนที่พัฒนามาจากแบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางการเรียนของ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และคมเพชร ฉัตรสุภกุล (2543, หน้า 171-172) ประกอบด้วย

5.1 บรรยากาศทางการเรียน หมายถึง สภาพการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของนักเรียน ได้แก่

5.1.1 วิธีการสอนของครู ได้แก่ กระบวนการของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสมให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจเรียน ครูมีความตั้งใจในการสอน การเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและซักถาม การใช้สื่อประกอบการสอนของครู และการสอนครอบคลุมเนื้อหาวิชาตามสังเขปวิชา

5.1.2 สถานที่เรียน ได้แก่ การถ่ายเทอากาศภายในห้องเรียน ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในห้องเรียน ขนาดของห้องเรียนเมื่อเทียบกับปริมาณของนักเรียน บริเวณห้องเรียนปราศจากสิ่งรบกวนต่าง ๆ เช่น เสียง กลิ่น

5.1.3 สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ได้แก่ ปริมาณของสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนเมื่อเทียบกับจำนวนครูผู้สอนและนักเรียน ความทันสมัย คุณภาพการใช้งาน

5.2 สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูและนักเรียนปฏิบัติต่อกันทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ ความสนใจนักเรียนของครู ความสัมพันธ์ที่ดีทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเป็นกันเอง การสร้างบรรยากาศแห่งความอบอุ่น

5.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกันด้านการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ การช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ด้าน การเรียน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทางการเรียน ความห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในกลุ่มเพื่อนเพื่อให้เกิดความสำเร็จด้านการเรียน

6. แรงจูงใจในการเรียน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน 5 ประการ ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนที่พัฒนามาจากแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนของ สมพร พรหมจรรย์ (2540, หน้า 106-107) ประกอบด้วย

6.1 ความทะเยอทะยานในการเรียน ได้แก่ การไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มุ่งมั่นในสิ่งที่ต้องการให้ได้ มีความคาดหวังอย่างสูงที่จะประสบผลสำเร็จทางการเรียน

6.2 การพึ่งตนเองในการเรียน ได้แก่ การค้นคว้าบทเรียนเพิ่มเติมด้วยตนเอง ทบทวนตำราด้วยตนเองอยู่เสมอ ทำงานหรือการบ้านที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง โดยไม่ลอกคนอื่นหรือให้คนอื่นทำ

6.3 ความกระตือรือร้นในการเรียน ได้แก่ การตั้งใจเรียน ถามผู้รู้เมื่อมีข้อสงสัยทางการเรียน ทำงานทันทีเมื่อได้รับมอบหมาย ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง สนใจในสิ่งที่ศึกษาอยู่ สนุกในการเรียนและสามารถทำงานให้เสร็จในเวลาอันสั้น ตามเวลาที่กำหนด โดยไม่ต้องมีผู้อื่นคอยบอกให้ทำ

6.4 ความรับผิดชอบต่อตนเองในการเรียน ได้แก่ การรับรู้ฐานะบทบาทของตนเอง จะต้องดำรงตนให้อยู่ในฐานะช่วยตนเองได้ รู้จักว่าอะไรผิดอะไรถูก ยอมรับในผลงานของตนเอง แม้จะถูกรบกวนในขณะที่ทำงานก็สามารถทำงานนั้นให้สำเร็จได้ ตั้งใจเล่าเรียน หมั่นศึกษาหาความรู้และฝึกตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

6.5 การวางแผนการเรียน ได้แก่ การวางแผนเป้าหมายในชีวิต การเตรียมอุปกรณ์การเรียน ให้พร้อมก่อนเรียน การวางแผนการทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีระบบโดยไม่ทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University